

М

еја интервју

АНЕТА АРНАУДОВСКА, СУДИЈА И ДИРЕКТОРКА НА АКАДЕМИЈАТА ЗА ОБУКА НА СУДИИ И ОБВИНИТЕЛИ

Госпоѓа Арнаудовска, Академијата за обука на судии и обвинители почна со работа, но е во сенка на состојбите во правосудството, не е дооформен Судскиот совет, орган кој донесе неколку значајни одлуки - разреши судии и покренала постапки за разрешување на претседатели на судови. Колку ваквата состојба ја дефокусира јавноста од потребата за откочување на реформите и за континуирана наобразба на судиите и на обвинителите?

АРНАУДОВСКА: Во ноември 2006 г. Академијата за обука на судии и јавни обвинители почна функционално да работи, иако Законот за Академија е донесен на почетокот на минатата година. Имено, поради неуспешниот избор за директор на институцијата, нејзиното работењето беше одложено, така што сè до мојот избор и до изборот на извршниот директор Тања Темелкоска - Миленковиќ, овој процес доби негативен ефект во јавноста, особено кај меѓународниот фактор. Академијата е поддржана од странскиот проект КАРДС 2004, проект на ЕУ, за техничка помош, во висина од 1.200 000 евра. Тоа значи дека Македонија како држава-кандидат за влез во ЕУ треба да има одговорност и задача да профункционира институцијата. Таа почна да работи лани во ноември но, за жал, освен опремени простории и Законот за Академија, кој патем има големи пропусти, немавме ништо друго изградено, ниту стратегија, ниту концепција, како ќе се организира наставата, како ќе се врши селекцијата или приемот на кандидати итн. Сепак, иако нè притискаше негативната етикета, ние за краток период тоа го сторивме. За овој период, во соработка со експертите од КАРДС 2004, направивме обемна, компаративна анализа и студија, која содржеше преведување на искуствата и на податоците од други признати школи во светот, особено од Франција, Шпанија, Португалија и од школите во регионот, во Албанија и во Романија. Сакам да истакнам дека Романскиот институт за обука на судии и обвинители, веднаш ни излезе во пресрет за соработка, така што неговото искуство беше корисен пример за тоа како на патот кон ЕУ успешно се спроведуваат судските реформи. Во контекст на тоа, потсетувам дека во нашата Стратегија на судски реформи, Академијата за обука на судии и обвинители, Судскиот совет и Советот на јавни обвинители, се врзани во еден конзистентен процес на избор, за разлика од претходниот избор на судии, кој почнуваше од РСС, а завршуваше во Собранието на РМ, кој имаше недостатоци. Така, имавме многу примери, кога предлозите на РСС беа одбивани од Собранието, односно врз изборот на судии и јавни обвинители се вршеше голем политички притисок. Моделот за функционирање на Академијата е резултатот на примената на меѓународните стандарди за избор на судии и обвинители. Сега Академијата е карика во синџирот за рег-

Разговорот го водеше:
КОКАН СТОЈЧЕВ

СУДИИТЕ МОРА ДА БИДАТ ГОСПОДАРИ ВО СУДНИЦАТА, А НЕ ДА СЕ ПЛАШАТ ОД ВЛАСТА

Родена е 1961 г. во Скопје, каде завршува основно и средно образование. Во 1984 г. дипломира на Правниот факултет во Скопје. Во 1996 г. е избрана за судија кривичар на Основен суд Скопје 1 Скопје, од каде е именувана за директор на Академијата. Од 2004 г. е член на консултативниот совет на европските судии при Советот на Европа.

рутација и избор на кандидати за идни судии и обвинители. Со почетната обука таа ги подготвува кандидатите, и во зависност од резултатите од обуката и од завршниот испит, се прави ранг-листа, која се поднесува до СС и до Советот на јавни обвинители, врз чија основа се избираат кандидатите. Оттука го потенцирам значењето на конституирањето и дооформувањето на СС и на Советот на јавни обвинители.

Неодамна, поради кинење судска пресуда, судија доби затворска казна. Може ли низ овој пример да се даде оценка дека ситуацијата во вашата фела е алармантна? Дали само новите кандидати за судии треба да минат низ Академијата, или и другите избрани судии мораат да поминат низ барабанот на оваа или на некоја друга институција?

АРНАУДОВСКА: Пред да дојдам на оваа позиција 10 г. бев кривичен судија и поради тоа не само што ми се познати состојбите во судницата, туку и воопшто во правосудството. Но, во последно време ме зачудува појавата на многу постапки против судии, особено на претседатели на судови. Затоа се прашувам, зарем ние имаме толкава корупција во македонското судство? Што досега се случувало? Сметам дека една од причините за ваквата состојба беше затвореноста на судството и премолчувањето на одредени состојби во него. Како член на работната група на Советодавниот совет на европски судии, кое е во рамките на Советот на Европа, ние дискутиравме за херметички затвореното судство во т.н. нови демократии, каква што е нашава. Судиие и обвинителите можат да бидат едуцирани за правната наука или материја, но притоа секој мора да научи како правото треба да се применува и да ги научат меѓународните стандарди за фер и правично судење. Во овој процес тие ќе мора да сфатат дека во согласност со Законот за Академија имаат задолжителен број часови, кои мораат да ги исполнат, во спротивно, во согласност со законите за судови и за СС сносат дисциплинска одговорност. Тоа

значи дека стручното усовршување мора да го сфатат како сериозна обврска но, за жал, сè уште има отпор кон едукацијата. Исто така, треба да ги натераме судиие да сфатат дека учењето е доживотен процес. Сами треба да учат јазици, треба да научат да користат компјутер итн. Една наша сериозна анкета нè доведе до заклучок дека досега во советите немало никаква база на податоци за тоа кој судија или јавен обвинител на РМ колку има стаж, за професионалниот развој, научните звања, каква обука имал итн. Кога Центарот за континуирана едукација прерасна во Академија имавме реакција во судството дека едни исти луѓе се испраќаат во странство. Тоа го истраживме. И така беше, но на крај се дојде до заклучокот дека голем број од луѓето кои оделе во странство не знаеле јазик на ниво за да можат да ја претставуваат државата, да кажат што се случува во Македонија, какви сè судски реформи се спроведуваат ниту, пак, кога се враќале од странство давале отчет или извештај што таму зборувале, што работеле, ниту носеле тренинг материјали корисен за судиие и за обвинителите во земјава. Тоа значи дека имаме катастрофална ситуација. Поради ова, се потрудивме одењето на студиски престои во странство во иднина да го организираме врз основа на направена анкета во сите судови и обвинителства. Според новите правила, усвоени од Управниот одбор на Академијата, сега бараме судиие и обвинителите кои ќе одат на странска обука, да имаат знаење на англиски јазик на ниво кое е потребно за таму да учествуваат во работни групи, да изготвуваат извешати ако бара организаторот, но и кога ќе се вратат во Македонија да подготват извештај, кој ќе биде проследен до Управниот одбор. Но, пред да ги донесеме овие правила, анкетата ни донесе поразителни факти - кога пристигнаа писмата откривме дека имаме големи судови, кои не сакам да ги именувам, во кои нема судија или обвинител кој може да оди на студиски престој, и тоа само поради јазичната бариера. Покрај ова, се фокусиравме на обука на правните вештини, но и на обуката за однесување во судница и надвор од неа, со медиумите, со граѓаните, со општеството, со меѓународните организации итн. Судиие и обвинителите треба да научат да го користат компаративното право, базите на податоци на домашните и на европските судови, да пребаруваат на Интернет, да бидат во тек со јуриспруденцијата на Судот во Стразбур, особено во поглед на случаите кои се водат против РМ итн.

Во контекст на претходното прашање се наметнува констатацијата дека постојат судии кои себеси се сметаат за "свезди или недопирливи сверки", така што не се појавуваат на промоциите поврзани со реформите на судството или нив воопшто не ги прифаќаат!?

М

еја интервју

АНЕТА АРНАУДОВСКА

АРНАУДОВСКА: Тоа е точно. Ние испративме писмо до Врховниот суд на РМ, бидејќи според Законот за Академија и тие се целна група на нашата обука. Тоа значи дека и судиите од Врховниот суд и државните јавни обвинители не можат да се изземат од нашиот образовен процес. За жал, на ваквото писмо имаше реакција од дел од судиите дека тие како судии на Врховен суд го достигнале врвот на знаењето и дека ним не им е потребна обука. Тоа ме чуди, бидејќи секој човек учи и се развива додека е жив. Не можете да кажете дека сте го достигнале професионалниот врв, а истовремено РМ има ратификувано и потпишано голем број конвенции и договори, кои

АРНАУДОВСКА: На почетокот од работењето на Академијата почувствував некоја голема "скепса", бидејќи требаше да изградиме концепција по која ќе се работи, како ќе се спроведат тестот и испитот, како ќе се дојде до кандидатите за почетна обука. Тоа го обмисливме врз база на компаративната анализа. Но, моравме да се прилагодиме на националните услови, на менталитетот на нашите идни кандидати, кои во најголем дел се регрутираат од судовите од обвинителствата, од адвокатурата, на нивото на нивното знаење, на бројот на судиите и на обвинителите во Македонија. Сепак, среќна сум што и покрај отпорот, пројавен од одредени поединци и институции во самото судство, наидовме на поддршка од ентузијастички, кои ја поддржуваат реформата. Ако сте против Академијата, тогаш сте и против реформата во судството, бидејќи таа поаѓа од позитивно становиште, а тоа е да се знае повеќе. Академијата ќе се труди да гради прецизни и објективни критериуми за оценка на кандидатите со помош на кредит трансфер системот. Досега успеавме да спроведеме тест и испит, по што ги добивме првите 27 кандидати, кои идната седмица ќе почнат со редовна настава. За среќа, на почетокот добивме

Ние треба да создадеме судии или обвинители кои нема да се плашат. За мене пострашно е судија кој се плаши од власта или од политички притисок, отколку тој да нема познавања од правото. Ние сме свесни дека кога се судат големи кривични предмети, политичарите нема да ви се јават, но преку медиумите тие ќе вршат перфидна пресија во правец на одредена одлука. Тогаш се критичните моменти кога судиите треба да се постават во позиција на господари во судницата и да го докажат својот интегритет.

поддршка и од професорите од Правниот факултет во Скопје, младите асистенти и професори од Штуловиот универзитет, со кои склучивме Меморандум за соработка. Тие ни помогнаа околу прашањата за тестот, бидејќи судиите и обвинителите немаат искуство во спроведувањето на образовниот процес.

Кога судиите од Врховниот суд ќе дојдат во Академијата на дообразба?

АРНАУДОВСКА: Одредени судии на Врховниот суд ги посетуваат часовите по англиски јазик, кои од декември лани континуирано се одвиваа сè до март годинава. Од септември потврдно ќе има часови по англиски јазик и истите судии од Врховниот суд ќе одат во напреден степен. Значи, не можете работите да ги делите само на црни и на бели. Одредени поединци мораат да сфатат дека Академијата е институција, но дека таа не може да се изгради преку ноќ, за тоа е потребно време, тоа е процес.

Пред да дојдете на оваа позиција бевте судија кривичар, може ли еден судија со Ваше искуство, со Ваши приманга, на пример, да поседува речиси една третина од ГТЦ во Скопје?

АРНАУДОВСКА: Она што вие го потенциравте во прашањето е невозможно, дури со плата на судија или на обвинител не можете да купите поголем имот или скапо возило. Но, од друга страна, сегашните случаи во кои се работи за гонење на судии и на јавни обвинители, полицијата и обви-

се дел од условите за влез во ЕУ и претставува хармонизација на домашното со европското законодавство. Нашето национално законодавство веќе содржи голем број меѓународни стандарди, а тоа создава обврски за нивна примена во секојдневната судска практика. Се разбира дека за судиите на Врховниот суд и за државните јавни обвинители треба да се креира посебна програма, која ќе понуди обука за правото на ЕУ, за практиката на судовите во Стразбур и во Луксембург, странски јазици, ИТ менаџмент, медијација, борба против корупција и организиран криминал и други интересни теми, кои ќе бидат организирани не во вид на класична обука, туку како дебати и дискусии. Радува фактот што дел од судиите и обвинителите на државно ниво се пријавија како едукатори и од почетокот на нашата работа нè прифатија и истата ја поддржуваат.

Што ќе се случи ако тие ја одбијат ваквата програма за обука, кои сè консеквенци би следувале за нивното однесување?

нителите мораат многу добро да ги подготват, бидејќи покажувањето на судија со лисици на рацете нема да ја испере "стигмата", која дури и ако на крајот од постапката заврши со ослободителна пресуда, таа сепак ќе ги следи. Во тие случаи мора да се внимава на количеството и на квалитетот на доказите, како и на повредите на човековите права, кои се преточени во Европската конвенција. Но, не гледам како преку обуката би можеле да го искорениме феноменот на корупција во судството. Вие сте или не сте коруптивна личност. Не постои правило или некоја школа која ќе ве обучи да не бидете коруптивни. Меѓутоа, во почетната обука ќе се фокусираме на идните кандидати, на идните судии и обвинители и ќе се трудиме да им понудиме разновидна програма, како што е учењето етика, деонтологија, ќе се прават проби на корупција и сл. бидејќи најважен елемент на судско обвинителската професија се професионалноста и етичноста. Исто така, ќе обрнеме внимание на обуката за менаџирање на времето и на предметите. Имено, судијата и обвинителот мораат претходно многу добро да го прочитаат и да го проучат предметот. На пример, зачудена сум што во два случаја, на сред судење, се одлага судењето само затоа што има непреведени документи. Тоа не смее да му се случи на еден судија или обвинител. Вие морате да предвидите кои активности треба да се преземат. За мене е смешно и тоа да почне судење, камерите се внатре, медиумите се присутни, а судијата заборавил да повика преведувач или да испрати наредба до затворот "Шутка" за да се приведе обвинетиот. Може ли да се заборави да се копираат вештачењата и тие навреме да не се доставени до странките? Во секој момент судијата треба да биде подготвен и да ги прочитал сите списи, макар тие и да се складирали во две кутии. Не може судијата да влезе во судница, а притоа дактилографката или поротникот да не се тука, и пред медиумите и вклучените камери да ги бара на мобилен телефон. Тоа не се прави пред адвокатите и пред камерите. Ова значи дека судијата за себе создава слика дека е неподготвен, конфузен и го урива достоинството на својата професија. Во тој случај странките се во право кога ќе се посомневаат во стручноста и во совесноста на судијата, бидејќи тој нема да донесе правична пресуда.

Обвинителството има комплементарна функција на судската, но и таа досега беше многу критикувана, бидејќи изостануваше конкретна акција во врска со организираниот криминал итн. Што тоа одеднаш се смени па има јавни апсења?

АРНАУДОВСКА: Обвинителството постапува по кривични пријави на МВР, а тоа значи дека обвинителот не може сам да постапува по одредени предмети. Последните примери на засилено гонење на организиран криминал се резултат на барањето на сите агенди и услов за влез во ЕУ и во НАТО. Оттаму, овој процес е неминовен. Но, зошто тоа претходно не се гонело, дали било на резултатот на немање политичка волја, не би коментирала. Факт е дека се водат кривични постапки, но тоа мора да биде внимателно и поткрепено со докази, бидејќи од друга страна може да се наруши кредибилитетот на институциите кои го гонат и го пресудуваат овој криминал. Доколку пријавите и обвиненијата се неосновани и политички мотивирани, тоа ќе се врати како бумеранг по угледот на тие институции, а што е уште полошо, и на државата воопшто во очите на меѓународната јавност.

Во последно време се дискутира за феноменот на конфискација на имотот, односно дека ние всушност немаме законски можности за одземање на нелегално стекнатиот имот?

АРНАУДОВСКА: Вашата констатација е точна. Никој нема право да го задржи нелегално стекнатиот имот. Затоа секоја изречена казна затвор која обвинетиот ќе ја одлежи, без да му е изречена конфискација на нелегално стекнатиот имот, претставува пресуда без содржина. Значи, насекаде каде што има

противправно стекната имотна корист судијата треба да ја одземе. Сепак, сметам дека конфискацијата е многу деликатно прашање и материја која е опфатена во сите наши програми за обука за почетници, но и за веќе избраните судии и обвинители. Прво, судиите и обвинителите мораат да се обучат како се изрекува конфискација, а да можат да ја изречат конфискацијата, која е финале на судењето, претходно мора да се замрзне имотот, банкарските сметки, сè она што обвинетиот го поседува во моментот. Но, за да можат да одлучат по конфискацијата, мора уште пред самото отпочнување на постапката да преземат мерки насочени кон конфискација.

Но, досега оваа казнена мерка слабо се користеше?

Кога Центарот за континуирана едукација прерасна во Академија имавме реакција во судството дека едни исти луѓе се испраќаат во странство, а кои не знаеле странски јазик. Анкетата ни донесе поразителни факти - кога пристигнаа писмата откривме дека имаме големи судови, кои не сакам да ги именувам, во кои нема судија или обвинител кој може да оди на студиски престој, и тоа само поради јазичната бариера. Според новите правила, усвоени од Управниот одбор на Академијата, бараме судиите и обвинителите да имаат знаење на англиски јазик.

АРНАУДОВСКА: Одземањето на имотната корист постоеше и досега и многу малку е изрекувана, за жал, на штета на државата. Дали тоа сме го правеле од незнаење или поради неподготвеност, не знам да ви одговорам. Сепак, за да се изрече казната конфискација, судијата и обвинителот треба да бидат во тимска координираност, бидејќи е потребно да се соберат и да се истражат сите податоци и тоа: каде се наоѓаат банкарските сметки, во кој износ, кој имот го има обвинетиот, а на тој начин судот е нахранет со податоци и може да ја изрече оваа казнена мерка.